

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Le grammaire du noon

Wane, M.H.; Wane M.H.

Citation

Wane, M. H. (2017, September 19). *Le grammaire du noon*. LOT dissertation series. LOT, Utrecht. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/52964>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/52964>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Cover Page

Universiteit Leiden

The handle <http://hdl.handle.net/1887/52964> holds various files of this Leiden University dissertation.

Author: Wane, M.H.

Title: Le grammaire du noon

Issue Date: 2017-09-19

Nederlandse samenvatting

Noon is een Atlantische (Saafi) taal die gesproken wordt in Thiès en omgeving door ongeveer 32.000 sprekers (Ethnologue 2007). Het aantal sprekers is behoorlijk teruggenomen aangezien de taal niet langer door kinderen wordt geleerd. De naam Noon geldt voor de taal en ook voor de etnische groep.

Dit proefschrift omvat een beschrijving van Cangin-Noon, een van de dialecten van het Noon en het geeft extra nadruk op verschillende onderdelen van de taal zoals de grammatica, culturele evenementen, verhalen en raadsels. De analyse is gebaseerd op een documentatie van de taal dat als onderdeel van het proefschrift dient te worden gezien. Deze gegevens bestaan uit verschillende vormen van talige interactie die zowel audio als video zijn opgenomen; ze zijn aangevuld met gegevens uit elicitatie. Een groot deel van deze gegevens zijn getranscribeerd en vertaald naar het Engels of Frans (15 uur), en zijn gearchiveerd in een digitaal formaat in het Endangered Languages Archive aan het SOAS, University of London, dit ten behoeve van toekomstig onderzoek. De reden voor de archivering is ook het feit dat veel van de gedocumenteerde culturele praktijken aan het verdwijnen zijn.

Het proefschrift is verdeeld in 8 delen omvattende de taal en haar sprekers, naamwoorden en nominale groepen, werkwoordsmorfologie, ideofonen, interjecties en standaard uitwisselingen, basissyntaxis, en tot slot een hoofdstuk over divinatie. Hoofdstuk 1 introduceert de sprekers, de methodes van gegevensverzameling en de werkwijze die in de thesis is toegepast.

Hoofdstuk 2 geeft informatie over de fonologie en de fonologische processen in het Noon, met name lengte van klinkers en medeklinkers, ATR klinkerharmonie en de verdeling van medeklinkers. Ik bespreek de processen van klinker en lettergreepdeletie en ik geef een overzicht van stress en toon en de eerdere behandelingen van dit onderwerp.

Hoofdstuk 3 gaat over de nominale morfologie. Ik bespreek de naamwoordelijke wortel, samenstellingen, en reduplicatie. Deze reduplicatie neemt de derivationele achtervoegsels mee.

Hoofdstuk 4 behandelt de naamwoordclassificatie die eerder kort besproken is door Lopis-Sylla (2010) en Soukka (2000). Mijn analyse is anders in detail van de onregelmatigheden en het aantal van de klasmarkeerders. Ik laat bovendien zien dat er twee concordantiesystemen zijn : een voor de modificeerders die gebonden zijn aan het naamwoord en een voor die die apart staan, ongebonden zijn. Het eerstgenoemde concordantiesysteem is het typische Niger-Congo naamwoordklassensysteem: een *overt* geslachtstelsel met enkelvoud/meervoud

paring en deels semantische motivatie. Het tweede systeem voor concordantie op afhankelijke elementen die verder van het naamwoord staan maakt een onderscheid menselijk/niet-menselijk en enkelvoud/meervoud.

Hoofdstukken 5 en 6 gaan over voornaamwoorden, die dus menselijk/niet-menselijk onderscheiden. Subject voornaamwoorden zijn ongebonden en staan in subject positie. Eerste persoon meervoud maakt een onderscheid inclusief en exclusief aangesprokene. De menselijke objectvoornaamwoorden zijn gebonden aan het werkwoord terwijl de niet-menselijke vormen ongebonden zijn en klasseovereenstemming vertonen met het naamwoord waarnaar ze verwijzen. De vraagwoorden komen in beide systemen voor: concorderend met menselijk/niet-menselijk of met naamwoordklasse.

Hoofdstuk 7 behandelt twee soorten possessiefconstructies: met en zonder genitief markeerde. Er zijn twee soorten genitieve clitica: *Cëŋ* en *Cuu* (waarbij *C* varieert naar gelang naamwoordklasse); de eerste is gebonden, de tweede vrij en kan ook diminutief aanduiden.

Preposities en prepositionele groepen staan in hoofdstuk 8. De prepositie *në* ‘en, met’ en *ngë* ‘in, naar, op’ worden beide veel gebruikt gezien hun ruime functie.

Hoofdstukken 9 en 10 behandelen de werkwoordsmorfologie: Derivatieve achtervoegsels, conjugatie-affixen, hulpwerkwoorden en partikels. Ik bespreek de vele derivatieve achtervoegsels in detail en tegen het licht van eerdere analyses; ik bespreek ook de combinatoriek van deze achtervoegsels. Het conjugatiesysteem markeert aspectuele verschillen. De verschillende markeerders worden behandeld.

Hoofdstuk 11 gaat over ideofonen, interjecties en standaard uitwisselingen zoals begroetingen. Ik bespreek de fonologische en morfologische structuur van ideofonen. Ideofonen hebben één of twee lettergrepen met lange klinker en iedere lettergreep van de wortel kan gereduplicateerd worden om intensiviteit uit te drukken. Ideofonen functioneren als bijwoorden in combinatie met specifieke werkwoorden; of ze functioneren als predicaat. Bij de interjecties onderscheid ik drie functies expressieve, fatische en conatieve interjecties volgens het model in Ameka (1992). Tenslotte inventariseer ik standaard uitwisselingen in begroetingen en afscheid nemen maar ook in sprookjes en raadsels.

Hoofdstuk 12 behandelt eenvoudige en samengestelde zinnen. De eenvoudige zinnen zijn onderverdeeld in naamwoordelijke en werkwoordelijke. De eerste zijn verder onderverdeeld in identiteit, existentiële, locatieve en presentatieve constructies. Ik beschrijf de structuur van werkwoordelijke zinnen en die van complexe zinnen.

Hoofdstuk 13 is gewijd aan de culturele praktijk van divinatie met een nadruk op multimodale communicatie. Na een overzicht van divinatiemethodes in Senegal ga ik dieper in op die bij de Noon. Er zijn drie soorten van divinatie bij de Noon: (1) therapeutische divinatie die uitmonden in een advies hoe en met name met welke medicinale planten een ziekte te bestrijden; (2) private divinatie met als doel de problemen van het individu te diagnosticeren; (3) publieke divinatie, vroeger vaak in natuur maar nu steeds vaker op een veld in het dorp uitgevoerd. De waarzeggers worden gezien als een elite. Publieke divinatie vindt vaak plaats vóór een belangrijke gebeurtenis zoals een naamgevingsceremonie, een huwelijk of een begrafenis met als doel de bevolking te beschermen tegen kwade krachten. Ik doe een poging de waarzegtechnieken van de Noon te onderzoeken: er zijn vier geomantische “huizen” waarbinnen geomantische figuren gezet kunnen worden in even of oneven aantallen. De even aantallen worden getuigen genoemd en de oneven zijn een afbeelding van huizen 2 en 4; het derde en vijfde figuur representeren de rechter, *koh* genoemd door de Noon waarzeggers). Er zijn drie groepen van geomantische figuren in termen van symbolische functie: Figuur 1 staat voor de plaats waar de waarzeggers een verzoek doen en symboliseert de getuige; het laat zien waar de waarzeggers naar op zoek zijn. Dit figuur wordt gekenmerkt door instabiliteit: alles wat in dit figuur wordt geplaatst kent onheil. Geomantisch figuur 2 is de plaats van resultaten en de arena waarbinnen de waarzeggers kwade krachten bestrijden. Het is stabiel maar ook mobiel omdat het wordt beïnvloed voor de omgeving. Het figuur kan bijvoorbeeld een boodschap afgeven dat pas effectief is na bescherming tegen kwade krachten. Geomantisch figuur vertegenwoordigt *koh* ‘god’; het is stabiel en onveranderlijk. Het is de rechter, bevestigt een boodschap van een figuur en formuleert het oordeel.

